

'Wilt u voor ons komen fotograferen?'

Afgelopen zomer werd 'Carlijn', fotografe in opleiding, door de RID Amstelland benaderd met de vraag of zij voor hen foto's wilde maken van linkse activisten. Carlijn weigerde resoluut, maar hield een naar gevoel over van het huisbezoek.

Op maandag 23 juli 2012 was 'Carlijn' naarstig bezig met haar studie, toen er rond half drie bij haar aan werd gebeld. "Politie!" Carlijn woont in een Amsterdamse buurt waar regelmatig wat voorvalt, zodat ze niet verbaasd was dat de politie aan haar deur stond. Ze ging er vanuit dat het een voorval in de straat betrof en dacht dat de politie bezig was met een buurtonderzoek.

Nadat ze via de intercom had gevraagd waar het over ging, meldde een van de agenten dat ze dat liever boven bespraken. "Het is officieel." Carlijn activeerde de elektronische deuropener waarna er al snel twee agenten in haar trapportaal stonden. Het was krap. Ze waren in burger en vroegen haar of zij binnen mochten komen. Ze was een beetje overdonderd en wist eigenlijk niet goed wat te zeggen.

Carlijn vroeg hen nog wel naar hun identiteitsbewijzen en waarvoor ze kwamen. "Dat vertellen we liever binnen", antwoordde een van hen kortaf. "Dat wil ik toch echt eerst weten alvorens ik jullie binnen laat", zei Carlijn. De vrouwelijke agent toonde haar id-bewijs en meldde dat het over kraakpand de Valreep in Amsterdam-Oost ging. Het verliep allemaal zo snel dat Carlijn de namen van de agenten een seconde later al weer was vergeten.

Overval

Het zou de perfecte overval kunnen zijn geweest. Overvallen voelde Carlijn zich zeker. Zij kreeg bezoek van twee medewerkers van de Regionale Inlichtingendienst Amsterdam Amstelland (RID), zo bleek later. De RID is de regionale vertegenwoordiging van de AIVD, de Algemene Inlichtingen en Veiligheidsdienst. De vrouwelijke RID'er oogde eind veertig, geblondeerd, opgemaakt, droeg een blauwe zomerjurk en dito sandalen. De man is begin vijftig, blond haar, brede schouders en blauwe ogen.

De mannelijke RID'er was een beetje een slijmbal, de vrouw deed vooral het woord. Even schoot het door Carlijn's hoofd of het bezoek soms iets met haar gestolen camera te maken had. Zij werkt naast haar studie als fotografe. Tijdens een opdracht is haar camera gestolen. Kort na de diefstal, in mei 2012, zag ze dat het te koop werd aangeboden op Marktplaats. Ze vroeg een vriend haar te helpen en lichtte de politie in. Die wilde wel meedoen met een pseudokoop om de daders te pakken te krijgen. De vriend van

Carlijn moest het serienummer controleren en als dat juist was de politie waarschuwen. Zo gezegd zo gedaan en Carlijn had haar camera terug.

Maar de RID'ers, die zich niet als zodanig voorstelden, vertelden haar dat hun bezoek met het kraakpand de Valreep te maken had. Carlijn was direct op haar hoede: hoezo de Valreep? Het gekraakte voormalige dierenasiel is immers vrij open en toegankelijk in haar contacten met buurt en overheid, en de goed georganiseerde groep rondom de kraakactie is makkelijk aanspreekbaar zodra er iets aan de hand zou zijn.

De agenten vonden Carlijn nogal defensief overkomen en probeerden haar te paaien. De politie is toch je beste vriend, begon de vrouw, en hadden ze haar niet goed geholpen met haar fotocamera? Nu kwam het verhaal rond de diefstal alsnog bovendien, maar met een wrange lading. De agenten vertelden dat ze aan Carlijn's naam waren gekomen via haar foto's op de Facebook-pagina van de Valreep. Ze maakt zulke leuke sfeerfoto's, dat sprak hen aan.

Maar ze waren natuurlijk wel van de politie en vroegen zich af of het er altijd wel zo leuk aan toeging bij de Valreep. Misschien vinden er dingen plaats die niet in orde waren, leven er mensen ondergedoken of bereiden dingen voor om de openbare orde te verstoren? Daar kwam de aap uit de mouw. Carlijn mocht dan wel aangename sfeerfoto's maken, misschien wilde ze ook die minder leuke kant vastleggen voor de agenten.

Spionage

Carlijn was beduusd. Zij staat weliswaar aan het begin van haar carrière als professionele freelance fotografe, maar deze agenten verzochten haar onder dekking van haar opleiding foto's te maken voor de inlichtingendienst. Mensen bespioneren die enthousiast over haar foto's zijn en haar zelf hebben gevraagd om foto's te komen maken, omdat ze graag willen laten zien wat er zoal voor leuks gebeurt bij de Valreep. Zij wees het voorstel van de agenten resoluut van de hand: "Ik maak geen foto's voor de politie."

Het vervolg van het gesprek verliep ineens minder prettig dan het in eerste instantie leek. De agenten bleven aandringen, bleven vragen hoe zij bij de Valreep terecht is gekomen, hoe de sfeer is bij het kraakpand, wat zij daar doet, waarom zij daar foto's van maakt? En waarom ze dan niet een paar foto's voor de politie wilde maken, ook van Joe's Garage (een ander kraakpand in Amsterdam Oost). Of misschien wel van demonstraties van extreem-rechts?

Carlijn op haar beurt bleef benadrukken dat zij het niet zou doen. Ze herinnerde zich de situatie op het politiebureau na de geslaagde actie om haar camera terug te krijgen. De politie wilde de geheugenkaart uit haar fototoestel nog even houden om te na te gaan of er geen foto's van de daders op stonden. Ze zouden de geheugenkaart uitlezen. Carlijn twijfelde, maar had het gevoel dat

ze daar niets tegen kon doen. Ze stemde in en haalde enkele dagen later de kaart op. Foto's die verwijderd zijn van een geheugenkaart kunnen in de regel eenvoudig worden uitgelezen.

Tijdens het huisbezoek van de RID bedacht zij plots dat zij regelmatig foto's maakt van buitenparlementair protest. Werd zij daarom benaderd? De geheugenkaart bevatte foto's van een demonstratie van vakbonden die op 19 september 2011 plaats heeft gevonden, de bezetting van de VU door stakende schoonmakers op 5 maart 2012, het festival Reclaim the Seeds over zadendiversiteit op 10 en 11 maart 2012, Occupy Amsterdam, haar reis naar Israël en de Palestijnse bezette gebieden, demonstraties, volkskeukens, kraakpanden en acties.

Zouden de RID'ers die foto's ook hebben gezien? Carlijn vroeg het de agenten niet, het gesprek veranderde namelijk van karakter. De agenten leken door haar weigering niet uit het veld geslagen, maar uiteindelijk beseften ook zij dat Carlijn niet voor hen zou gaan werken. Zij stonden op, waarna er een onheilspellende stemming ontstond. Carlijn kreeg op haar hart gedrukt dat zij niemand van het bezoek van de RID'ers op de hoogte mocht stellen. Ze herhaalden dit diverse malen waarna zij de woning verlieten.

Vies gevoel

Carlijn bleef verslagen, overrompeld en geïntimideerd achter. Wat was er gebeurd? De politie is toch je beste vriend, schoot het even door haar hoofd. Niet dus, het interesseert ze helemaal niet of ze door hun intimiderende gedrag inhakken op mensen. En je staat helemaal alleen, want de overheid zal nooit toegeven dat zij dit soort praktijken bezigt.

Dezelfde dag nog nam Carlijn contact op met Buro Jansen & Janssen, met mensen van de Valreep, vrienden en familie. Zij was aangeslagen, alsof zij was overvallen in haar eigen huis. En het ergste was dat zij er zelf bij was geweest. Het leverde een vies gevoel op, alsof het toch een beetje je eigen schuld is, omdat je netjes de deur open hebt gedaan.

Jansen & Janssen nam contact op met de Nederlandse Vereniging van Fotojournalisten (NVF), die contact opnam met de Amsterdamse politie en het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. De politie wilde de NVF niet te woord staan, en de AIVD legde aan de NVF uit dat de AIVD "zich tot iedereen mag wenden die geacht wordt de benodigde gegevens te verstrekken. Dit doen wij altijd zeer zorgvuldig", zo meldde nieuwssite Nu.nl.

Nu.nl legde ook een verband met de benadering van journalisten die in 2008 naar de Olympische Spelen in Peking zijn gegaan. Volgens *De Telegraaf* werden al die sportjournalisten destijds benaderd, maar het dagblad liet juni 2012 geen enkel detail los over de benaderingen en wat er verder is gebeurd. Geen enkele journalist heeft zijn of haar verhaal ook gedetailleerd in de

media openbaar gemaakt. Werken die journalisten dan nog steeds voor de dienst?

Voor Carlijn was haar keuze helder. Hoewel ze zich overvallen voelde, koos zij voor een ethisch zuivere beroepscode: je gaat niet achter de ruggen van mensen om spioneren voor een dienst die intimidatie en bedreiging als werkwijze toepast.

Buro Jansen & Janssen

Op verzoek van de vrouw is haar naam gefingeerd weergegeven.